

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АНАЛІЗ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Анотація. Розглянуто особливості формування ресурсної бази комерційних банків за рахунок вкладних операцій, проаналізовано існуючі підходи до аналізу депозитних операцій комерційних банків, запропоновано шляхи підвищення їх ефективності.

Аннотация. Рассмотрены особенности формирования ресурсной базы коммерческих банков за счет вкладных операций, проанализированы существующие подходы к анализу депозитных операций коммерческих банков, предложены пути повышения их эффективности.

Annotation. The peculiarities of the formation of banks' resources by means of deposit operations have been studied, the existing approaches to the analysis of deposit operations of commercial banks have been analysed, the ways to improve their efficiency have been suggested.

Ключові слова: банк, депозитні операції, депозит, депозитна політика.

В Україні першою руйнівного впливу світової фінансової економічної кризи зазнала банківська система. Це виразилося у відтоку капіталів за кордон, втраті довіри, паніці населення та вилученні вкладів з банківських установ.

Стійкість ресурсної бази банківської системи є одним з найважливіших показників розвитку економіки країни й окремого регіону. Як відомо, більшість ресурсів комерційного банку формується завдяки залученню коштів, значну частину яких становлять депозити, які слугують мірою довіри вкладників до банку.

Питанням депозитних операцій приділяли увагу в своїх роботах такі автори, як: М. Біда, Версаль Н. І., С. Волосович, Лунякова Н. А. [1 – 4].

Мета дослідження – розгляд та аналіз депозитних операцій банку, а також розгляд можливих шляхів удосконалення депозитних операцій.

Відповідно до поставленої мети визначено основні завдання, спрямовані на її досягнення:

визначити поняття "депозит", згідно з нормативною та законодавчою базами;

розглянути існуючу систему обліку депозитних операцій;

вивчити порядок розміщення банком коштів на депозит.

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків [5].

Ефективна діяльність банків та масштаби їх операцій залежать від обсягу ресурсів, якими вони володіють. Депозити відіграють важливу роль у формуванні ресурсів банків. Це стосується як світових банків загалом, так і українських зокрема.

Згідно з Інструкцією з бухгалтерського обліку депозитних операцій установ комерційних банків України [6], депозит або вклад – це гроші або інші кошти в готівковій або безготівковій формі, у національній або іноземній валюті, передані власником (фізичною або юридичною особою) або третьою особою за дорученням і за рахунок власника до банку для зберігання на встановлених договором умовах, з обов'язковим поверненням вкладнику.

Більшість вітчизняних банків використовують у значних обсягах залучені депозити. Нестабільність депозитних ресурсів може викликати дисбаланс грошових потоків банку. Банки повинні бути постійно готовими до виникнення й можливої реалізації депозитних ризиків. Депозитний ризик банку становить можливість недоотримання очікуваного рівня депозитів у наслідок несприятливого впливу зовнішніх або внутрішніх факторів в умовах невизначеності діяльності банку [4].

Характерними для всього банківського бізнесу є ризики цільового використання кредитів, ризики валютних коливань, інфляційні ризики, ризики щодо життєдіяльності позичальника, зміна законодавчої політики.

Депозити можуть бути класифіковані за різними ознаками, проте найважливішим є їх поділ на такі групи: депозити населення й депозити суб'єктів господарювання; строкові депозити й депозити на вимогу; депозити в національній та іноземній валютах [2]. Депозити населення є особливо привабливими для банківських установ, оскільки саме вони в переважній більшості мають строкову природу. У зв'язку з цим обсяги депозитів населення постійно перевищують обсяги депозитів суб'єктів господарювання.

Строкові депозити – це кошти, розміщені клієнтом банку на депозитних рахунках на визначений строк. У складі строкових вкладів виокремлюють власне строкові вклади й ощадні вклади. Власне строкові вклади відкриваються всім клієнтам банку. До них відносять депозити овернайт – це депозити, які залучені на термін, не більший одного операційного дня. Ощадні вклади – це вклади населення, які розміщені у банках з метою зберігання та нагромадження і відкриваються тільки фізичним особам [7].

При аналізі обсягу депозитів банку важливою є як їх кількісна, так і якісна оцінка. Збільшення сум депозитів банку свідчить про зростання депозитної бази банку. При цьому також необхідно проаналізувати їх якісну структуру.

Чим вища частка депозитів клієнтів банку, залучених на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів комерційного банку, що позитивно впливає на його ліквідність і зменшує його залежність від міжбанківських позик.

Строкові депозити є найбільш стабільною частиною придбаних ресурсів, що дає банку можливість здійснювати кредитування на більш тривалі строки та під вищий відсоток. Оптимальний рівень строкових депозитів у

ресурсній базі має становити не менше 50 % [8].
Аналіз строкових депозитів проводиться за допомогою системи показників:
Коефіцієнт оборотності депозитних вкладень:

$$K_o = \frac{O_v}{V_{ср}} \quad (1)$$

де O_v – оборот по видачі вкладів;
 $V_{ср}$ – середній залишок вкладів.

Характеризує кількість оборотів, що їх здійснюють депозитні вкладення за певний період часу [9].
Тривалість одного обороту депозитних вкладень:

$$T_o = \frac{D}{K_o} \quad (2)$$

де D – кількість днів у періоді.

Позитивним є збільшення показника, що свідчить про стабільність вкладів [9].
Рівень осідання коштів на рахунках закладами:

$$P_o = 100\% - \frac{Z_p}{H} \cdot 100\% \quad (3)$$

де Z_k – залишок вкладів на кінець року;
 Z_p – залишок вкладів на початок року;
 H – надходження на рахунки закладами.

Характеризує стабільність депозитної бази банку [10].
Коефіцієнт використання депозитів:

$$K_v = \frac{K}{B} \quad (4)$$

де K – середні залишки за кредитними вкладеннями;
 B – середні залишки за залученими вкладеннями.

Показує відсоток залучених коштів, розміщених у кредити. Якщо коефіцієнт вище 75 % – банк здійснює агресивну кредитну політику, якщо менше 65 % – пасивну.
Коефіцієнт нестабільності депозитів

$$K_n = \frac{D_v}{B} \quad (5)$$

де D_v – сума достроково вилучених депозитів;
 B – загальна сума вкладень.

Значний коефіцієнт нестабільності (більше 10 %) свідчить про посилення нестабільності депозитної бази, що негативно впливає на ліквідність банку [10].

Для характеристики здатності банку залучати депозити визначають коефіцієнт співвідношення позик і депозитів. Його високе значення свідчить про низьку ліквідність, що є наслідком зменшення депозитної бази [9].

В умовах зростання економічного розвитку країни заходи щодо залучення депозитів матимуть позитивний ефект у контексті забезпечення банку необхідними ліквідними коштами. Заходи щодо ефективності формування депозитного портфеля банку:

запровадження нових видів депозитів;
підвищення фінансової грамотності;

розвиток ощадної культури населення, адже значна частина громадян не знає про умови та специфіку надання фінансових послуг, а також зберігає заощадження поза банківською системою;

запровадження послуг страхування депозитів;

розширення кола депозитних рахунків клієнтів за різноманітними режимами.

Таким чином, акцентування уваги на проблемах, пов'язаних із залученням та управлінням депозитними ресурсами банків – це об'єктивне усвідомлення загальноекономічної ситуації. На сьогодні обсяг готівки на руках і населення є досить значним, і ті комерційні банки, які зможуть запропонувати індивідуальним вкладникам більший комплекс високоякісних послуг, отримають у своє розпорядження значні суми додаткових ресурсів. Стабільний депозитний портфель забезпечить банку не тільки приплив коштів, а також буде формувати репутацію надійності, адже в банківському бізнесі довіра вкладників є ключовим фактором.

Дана тема потребує подальшого дослідження, тому що в сучасних умовах, коли банки не в змозі залучити ресурси через кризу в економіці та недовіру населення до банків, потрібні рішучі дії щодо підвищення та покращення депозитного портфеля банку і забезпечення його стабільності.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Біда М. Поняття й особливості договору банківського вкладу (депозиту): цивільно-правова сутність і підходи / М. Біда // Підприємство, господарство і право. – 2010. – № 10. – С. 86. 2. Версаль Н. І. Особливості формування депозитних ресурсів банками України / Н. І. Версаль // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 89. 3. Волосович С. Особливості розвитку страхування депозитів кредитних спілок в Україні / С. Волосович // Банківська справа. – 2011. – № 4. – С. 83. 4. Лунякова Н. А. Оцінка депозитних ризиків у банківській діяльності / Н. А. Лунякова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10. – С. 107. 5. Про банки і банківську діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>.

6. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України від 27.12.2007 р. № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. 7. Табачук Г. П. Фінансовий облік у банках : навч. посібн. / Г. П. Табачук, О. Н. Сарахман, Т. Н. Бречко. – К. : УБС НБУ, 2009. – 423 с. 8. Неізнана О. В. Операції комерційних банків по залученню коштів: сучасні технології та світові тенденції розвитку / О. В. Неізнана // Фондовий ринок від 10.08.2007. – № 31. – С. 2–5. 9. Мішина С. В. Аналіз у бюджетних та кредитних установах : конспект лекцій / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 144 с. 10. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посібн. / О. В. Васюренко. – К. : Знання, 2006. – 463 с.